

Нова српска политичка мисао

Економска политика

Шта би рекао сељак као саветник за продају Телекома?

Мирослав Н. Јовановић

среда, 02. фебруар 2011.

Већ преко два века економисти уче формалну теорију своје академске дисциплине засновану на радовима Адама Смита, Давида Рикарда и Давида Хјума. Економска логика, искуство и акумулирана мудрост постојали су у народима и много пре него што су то наведени економисти формализовали. Рецимо у Првој књизи Мојсијевој 41:35-37 (али и на другим местима Светог писма) могу да се нађу јасни и добри трговачки савети који имају вредност која превазилази миленијуме.

Која је та основна логика у трговини? Она је једноставна и јасна: продај кад је скупо, а купи кад је јефтино! И ту је крај приче. Ово има своју важност за раздобља када је релативна стабилност тј. када нема неподношљивих кризних тренутака. Јавност у Србији су одавно убедљиво обавестили највиши званичници државе који имају све полуге власти (премијер Цветковић) да је економска криза прошла још средином 2010.[\[1\]](#) То је био снажан сигнал и подстицај домаћим и иностраним улагачима да је тржиште у расту и да је погодно време за улагање. Нешто касније исте године, председник државе изјавио је да је излазак из кризе могућ у наредне две године.[\[2\]](#) Не улазимо у расправу о томе ко је у праву од два, по рангу, највиша званичника државе. Примећујемо само да је економска слика Србије јако бледа и суморна и да нема опипљивих изгледа да ће да се видно побољша у годинама које предстоје. Без обзира на сладуњаве приче политичара, економисти образовани чак на лошим школама, добро знају да истинског опоравка економије нема све док не дође до битног, понављамо битног повећања запослености у нето износу (укупан број новозапослених треба да буде битно већи од укупног броја отпуштених радника, тако да се број укупно незапослених смањује).

Јавно предузеће Телеком Србија је једно од (ретких) уносних предузећа у Србији. Да ли га треба продати? Треба. У овом случају исконска логика и савет сељака је следећи. У нормалним околностима сељак не продаје жито одмах после жетве, већ сачека пролеће да се жито осуши и постане скупље, битно скупље него у доба жетве. Савет сељака је: продај кад је скупо!

У кризним и ненормалним ситуацијама сељак може да буде приморан да продаје жито у време које је различито од управо описаног. То може да падне чак и у доба жетве. Ако нема простора и опрему за смештај жита, ратар мора да

га прода држави по цени коју она одреди. Ако поседује или има повољног приступа за складиштење летине, тада га радије сачува за пролеће. Чекање се исплати. Само ако је у тешкој недаћи, ратар продаје жито и пре жетве, рецимо на пролеће док је још зелено и ту је подложен уценама зеленаша (одатле и израз 'зеленаши'). И ту је крај приче о саветима ратара када и шта треба да се прода. Нису ту потребне никакве високе академске и стручне титуле да се овако јасна ствар објасни.

Мишљења смо да свако предузеће треба продати, укључујући и Телеком Србија под условом да се добијена средства уложе у економску активност која доноси већу садашњу и будућу добит од оне које доноси и може да донесе предузеће које иде 'на аукцијски добош'. Сваки економиста, укључујући и државу требало би да се понаша тако на тржишту. Међутим у случају Телекома, услов је да држава јасно, веродостојно, јавно и проверљиво унапред покаже и докаже следеће:

1. Колика је минимална цена по којој се продаје фирма?
2. Како, када и на шта ће да се утроше примљена средства? (Да ли ће се средства трошити као Алајбегова слама?)
3. Да ли ће и када тако уложена средства свих грађана Србије донети већу добит него што га сада остварује продавано предузеће?
4. Ко ће, када и како све то да јавно провери о објави резултате?

Без јасно изнесених, истовремених и убедљивих одговора на наведена питања пре продаје јавног предузећа, ту продају не треба извршити. На несрећу и на штету грађана Србије, али и стручне јавности, тих одговора нема у наведеном облику. Постоје, истине ради, нека успутна и усмена обећања високих службеника државе да је продаја Телекома у реду и да ће све бити у складу са интересима грађана. То по нашем мишљењу уопште није довољно. Тим пре што су велика финансијска средства која припадају свим пореским обвезницима у Србији арчена на скоро четворостручење државне администрације са 8.000 запослених у 2000. на преко 30.000 деценију касније. Да ли је државна администрација постала делотворнија? И колико пута? За тако домаћинско (бећарско) распикућивање јавних средстава је и Међународни монетарни фонд приморавао Србију (али није много успео) да смањи трошкове државне администрације и број запослених у њој.

Јавно изнети ставови министара, тј. највиших државних службеника који имају полуге власти и принуде, имају обележје јавно изнете обавезе. Али толико је до сада било јавно изнетих обавеза које нису биле поштоване и за које нико није одговарао да таквим изјавама мало ко више верује. Па чак ни они који су их дали. Они могу тако и даље јер не одговарају или млако одговарају за потрошена и проћердана јавна финансијска средства. Присетимо се само 'успеха' и следећих чињеница које се везују за самопроглашену групу 'експерата' који су из врло мале странке и који у влади 'жаре и пале' углавном свугде тамо где има великих пара (економија, Народна Банка, здравство) већ деценију. Сетимо се само:

- Обећане акције од 1000 евра по становнику (Министар мр Млађан Динкић).

- Обећано 200.000 нових радних места.
- Афера Сателит која ће да стаје пореске обвезнике око 30 милиона евра (а о окрњеном угледу државе да не говоримо); афера 'Панцир' (Министар Првослав Давинић).
- Увоз генетски модификоване хране која у крајној линији дегенерише оне који је користе и зато је скоро потпуно забрањена у Европској унији (Министар др Ивана Дулић Марковић)
- Вакцине за свињски грип ('Ко се вакцинише тај је интелегентан'); па лекари из државних институција мало могу, па мало не могу да раде приватно; па домаћи хирурзи ортопеди мало знају да оперишу неке стандардне ствари, па некима то мало не могу да раде; па мало има газе за операције по болницама, па је мало нема;...(министар др Томица Милосављевић).
- Избегавање продаје ЈАТ-а на време Русима кад је нешто и могло да се извуче за то предузеће које је на вечној грбачи пореских обвезника и које нема никакве разумне шансе да постане уносно бар за једну генерацију.
- Сулудо очување високог курса динара према еврџу и арчење девизних резерви и презадуживање у иностранству; савети да се штеди у динарима (Радован Јелашић).
- Афера око виле Радована Јелашића.
- Афера на Аеродрому Београд (Бојан Кришто).
- Неистинито представљање Надице Момиров (норвешка диплома).
- „Приватна“ посета шефа приватне компаније (Ериксон) у кући болесног потпредседника владе (др Мирољуба Лабуса).
- Полемике око стипендије ћерки др Мирољуба Лабуса.
- Закон о информисању 2009.
- Прављење зимских скијашких центара на местима на којима нема или нема довољно снега. Вештачки снег праве уз помоћ скупочених машина које не само да троше огромне количине воде и енергије, већ та додатна вода доприноси ерозији тла. Колики су укупни трошкови и где су скијаши и гости који могу да оправдају таква улагања новца прикупљених од пореских обвезника? Скијаши имају пасоше и иду....итд.

Најзанимљивије је то што са таквим „успесима“ и причама становништву сервирају приче о европским вредностима и прекој потреби уласка у ЕУ. Да је заиста тако и када би били у ЕУ, после рецимо само два од наведених „успеха“ одавно би били одстрањени из власти кроз демократску процедуру. Не само одстрањени, већ и вероватно заборављени на политичкој сцени. Ко таквима и даље може да верује на реч? Али за све то нису криви самопроглашени „стручњаци“, криви су и они који су им дали глас и они који су се са њима ухватили коло власти.

Што се тиче продаје Телекома и само мало здраве сељачке трговачке логике, памети и искуства није на одмет. Јако се пуно те логике и искуства скупило током времена. Економистима је задатак да упозоре власти и јавност унапред и да тако спасу своју „стручну душу“.

(Аутор је редовни члан Матице српске у Новом Саду.)

[1] 'Цветковић: Србија изасла из кризе', Б92, 18.5.2010.

[2] 'Тадић: Излазак из кризе могућ у наредне две године', Блиц, 28.10.2010.

<http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/sta-bi-rekao-seljak-ka-savetnik-za-prodaju-telekoma-g.html>